

Różnice w jakości pracy pomiędzy pracownikami platformowymi pochodzącymi z Polski i migrantami

Zuzanna Kowalik, Piotr Lewandowski, Paweł Kaczmarczyk

Internetowe platformy pracy działają jak pośrednicy, łącząc osobę zamawiającą zadanie (np. przejazd, dostawę posiłku lub zakupów) z osobą gotową je wykonać. Znaczenie pracy platformowej rośnie w większości krajów Unii Europejskiej, choć trudno dokładnie oszacować jej skalę. Z jednej strony, ten sposób pracy daje stosunkowo dużo swobody w zarządzaniu własnym czasem. Z drugiej, bardziej krytyczne głosy podkreślają, że platformy oferują pozorną autonomię, rolę nadzorca przejmuje algorytm, a warunki pracy są problematyczne. Badania jakościowe pokazują, że osoby współpracujące z platformami borykają się z wieloma problemami: długim czasem pracy, brakiem ubezpieczenia od wypadku i choroby, oraz utrudnieniami w uzwiązkowieniu. Ponadto, pracę platformową podejmują często imigranci. Niskie bariery wejścia do tego sektora – nie trzeba znać polskiego, proces rekrutacyjny jest krótki – sprawiają, że platformy stają się popularną pierwszą pracą migrantów. Jest tak zwłaszcza w krajach takich jak Polska – o krótkiej historii imigracji i słabych instytucjach integracji imigrantów. Jeśli warunki pracy platformowej są złe, może się ona okazać dla migrantów pułapką utrudniającą znalezienie lepszej pracy i pogodzenie życia zawodowego z prywatnym.

Na pracę platformową uwagę zwróciła Komisja Europejska, projektując dyrektywę regulującą jej warunki. W najbliższej przyszłości jej założenia będzie musiała wdrożyć też Polska. Aby regulacje były odpowiednie i skuteczne, potrzebne jest zbadanie warunków pracy platformowej, zwłaszcza zarobków, czasu pracy, autonomii i dostępu do zabezpieczenia społecznego. Umożliwiających to badań ilościowych jest bardzo niewiele, a w Polsce do tej pory nie było ich wcale.

Prezentujemy pierwszą ilościową diagnozę warunków pracy i jakości pracy w gospodarce platformowej w Polsce. Skupiamy się na dwóch największych segmentach: przewozach osób (taxi) oraz dostawach (posiłków i zakupów). Charakteryzujemy jakość pracy osób w nich pracujących na tle podobnych pracowników w tradycyjnej gospodarce oraz identyfikujemy grupy, których warunki pracy są szczególnie złe. W tym celu IBS we współpracy z Ośrodkiem Badań nad Migracjami UW, przeprowadził ilościowe badanie ankietowe. Próba zawiera 372 osoby współpracujące z platformami, z których 35% to migranci.

Nasze wyniki pokazują, że stabilne umowy są rzadkością w gospodarce platformowej. 60% osób współpracujących z platformami ma umowę zlecenia lub umowę najmu, a kolejne 18% nie ma żadnej umowy. Migranci trzykrotnie częściej niż Polacy pracują bez umowy, a dwukrotnie częściej – bez ubezpieczenia zdrowotnego. Zarówno migranci, jak i Polacy zdecydowanie rzadziej mają umowę o pracę i dostęp do zabezpieczenia społecznego w porównaniu do osób wykonujących podobną pracę w tradycyjnej gospodarce.

Warunki i jakość pracy imigrantów są zauważalnie gorsze niż Polaków współpracujących z platformami. Prawie połowa migrantów (47%) i zaledwie 28% Polaków podjęła pracę platformową z powodu braku dochodu lub braku alternatywy. Migranci pracują przeciętnie dłużej (49 godzin w tygodniu) niż Polacy (42 godziny), a wyjątkowo długi

czas pracy mają migranci na platformach taxi (aż 59 godzin). Tak długie godziny pracy mogą stanowić zagrożenie zarówno dla kierowców, jak i pasażerów. Równocześnie, stawki godzinowe Polaków i migrantów na platformach są zbliżone i porównywalne z wynagrodzeniami godzinowymi kierowców w gospodarce ogółem. Pracownicy platformowi z reguły ponoszą jednak dodatkowe koszty, np. prowizję dla pośrednika, wynajem pojazdu, koszty paliwa.

Aby kompleksowo ująć jakość pracy, obliczamy wielowymiarowy wskaźnik, który uwzględnia pięć deprivacji, czyli aspektów zatrudnienia, w których warunki są poniżej godnego standardu: brak umowy, brak dostępu do ubezpieczenia zdrowotnego, brak równowagi między pracą a życiem prywatnym, długie godziny pracy (powyżej 60 h tygodniowo), oraz niską płacę (poniżej 60% mediany stawki godzinowej w Polsce).

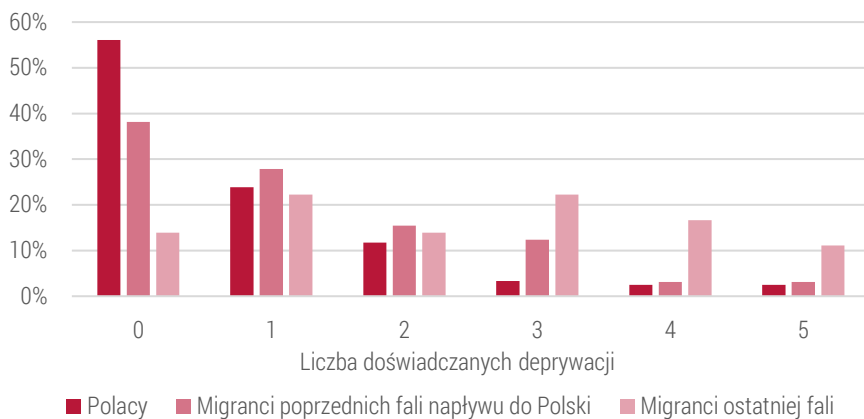
Migranci częściej doświadczają niskiej jakości pracy w więcej niż jednym wymiarze (Wykres 1). Szczególnie niską jakość pracy mają imigranci ostatniej fali imigracyjnej, którzy tuż przed rozpoczęciem pracy platformowej żyli za granicą (stanowią 27% migrantów w gospodarce platformowej). Ich płace, czas pracy, poziom satysfakcji z pracy oraz jej wielowymiarowa jakość są znacznie niższe niż migrantów, którzy są w Polsce od dłuższego czasu. Wyraźnie niższy jest też poziom satysfakcji z pracy platformowej migrantów – deklaruje ją 56% Polaków wobec 41% migrantów i jedynie 28% migrantów ostatniej fali (Wykres 2). Osoby z ostatniej fali są także słabiej wykształcone, a większość z nich przyjechała do Polski z zamiarem podjęcia pracy platformowej. Już w Polsce, często podejmowały taką pracę nie widząc alternatywy. Migranci z tej grupy pracują aż o 7 godzin dłużej w tygodniu niż Polacy w tym samym wieku, poziomie wykształcenia i współpracujący z takimi samymi platformami. Praca platformowa może się dla części migrantów stawać pułapką – korzyści z wejścia na rynek pracy mogą ustępować kosztom związanym z utratą perspektyw na znalezienie innej pracy na lepszych warunkach.

Istnieją też różnice pomiędzy pozornie podobnymi platformami. Jakość pracy kurierów oraz dostawców jest wyższa niż kierowców taksówek. Kurierzy i dostawcy pracują krócej, częściej odczuwają równowagę między pracą a życiem prywatnym oraz deklarują wyższą satysfakcję z pracy (Wykres 3). Niższa jakość pracy migrantów ostatniej fali przynajmniej częściowo wynika zatem z tego, że w przeważającej większości (77%) pracują jako kierowcy taksówek.¹

Łatwość podjęcia pracy platformowej, obietnica autonomii, a czasem po prostu brak alternatywy zarobkowej sprawiają, że coraz więcej osób podejmuje pracę platformową. Nasze badanie, unikatowe w Europie Środkowo-Wschodniej, jako pierwsze diagnozuje niską jakość pracy w gospodarce platformowej i wskazuje na deprivację imigrantów niedostrzegających alternatywy. Zwłaszcza kwestie długiego czasu pracy i braku zabezpieczenia społecznego powinny być uwzględnione przy implementacji projektowanej unijnej dyrektywy.

¹ Nasze badanie nie pozwala rozstrzygnąć, czy różnica w jakości pracy między platformami oferującymi transport a oferującymi dostawę wynika z różnic w zasadach ich funkcjonowania, czy z selekcji pracowników – być może osoby pracujące jako kierowcy są bardziej zdesperowane by pracować długo i w gorszych warunkach.

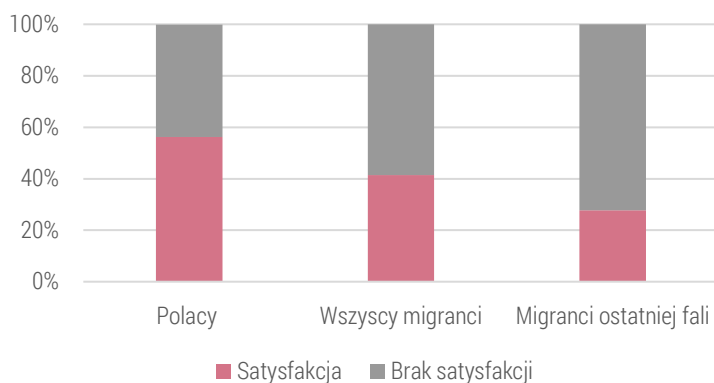
Wykres 1 Struktura pracowników platformowych wg liczby deprecji (warunków pracy poniżej godnego standardu), których doświadczają, Polacy a imigranci

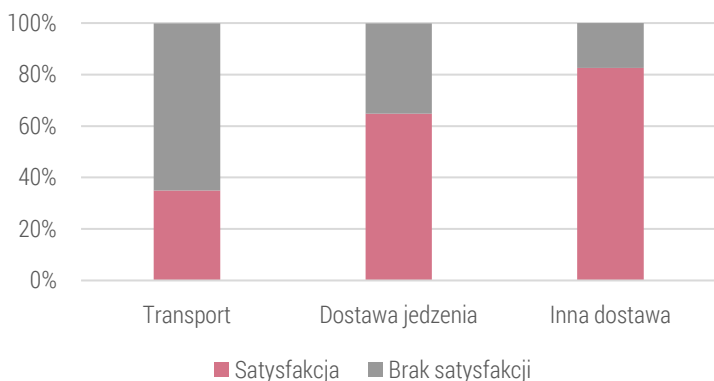
Deprecje:

- Niska płaca (<60% mediany stawki godzinowej w Polsce)
- Długie godziny pracy (>60h/tygodniowo)
- Brak umowy
- Brak ubezpieczenia zdrowotnego
- Brak równowagi praca – życie prywatne

Wykres 2 Satysfakcja z pracy według narodowości pracowników

Wykres 3 Satysfakcja z pracy według typu platformy

Pełna wersja artykułu:

https://ibs.org.pl/app/uploads/2022/12/Job_quality_gaps_migrant_native_gig_workers_IBS_WP_09-22.pdf